

6. Sosiaaliturvan leikkaukset

Sosiaaliturvaan on tehty lukuisia leikkauksia vuonna 2024 ja kiristykset ovat jatkuneet myös vuonna 2025. Sosiaalityöntekijät ja Kelan toimihenkilöt kuvaavat asiakastyönsä pohjalta, millaisia vaikutuksia sosiaaliturvan leikkauksilla on havaittu asiakkaisiin.

Vuonna 2024 sosiaaliturvaan tehtiin mittavia leikkauksia. Vuoden alusta astuivat voimaan indeksijäädytykset, jotka koskivat laajasti eri etuuksia, esimerkiksi vähimmäismääräisiä sairauspäivärahoja, työtömän perusturvaa ja yleistä asumistukea. Indeksijäädytykset jatkuvat vuoteen 2027 saakka. Jäädytysten seurauksena etuuksien taso jää jälkeen elinkustannusten kehityksestä. (Kela 2025a.)

Erityisesti työttömyysturvaan ja asumistukeen tehtiin useita leikkauksia. Työttömyysturvasta muun muassa poistettiin lapsikorotukset ja 300 euron niin kutsuttu suojaosa, työssäoloehto pidennettiin ja ansiosidonnaisen päivärahan taso porrastettiin työttömyyden keston mukaan. Työttömyysturvan muutokset astuivat voimaan asteittain vuoden 2024 aikana.

Asumistukea leikattiin monin tavoin. Esimerkiksi korvausprosenttia laskettiin, perusomavastuuta nostettiin ja suojaosasta luovuttiin. Asumistuen leikkaukset astuivat voimaan 1.4.2024. Ne rupesivat vaikuttamaan uusilla tuen saajilla heti ja muilla asteittain vuoden aikana, kun ihmisten tukiin tehdään vuositarkistus. Vuoden 2025 alusta omistusasuntoon ei voi enää saada asumistukea. Lisäksi toimeentulotuessa huomioitaviin asumismenoihin tuli tiukennuksia.

Myös Kelan maksaman nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan vähimmäismäärän tasoa laskettiin kuntoutusrahan vähimmäismäärän tasolle. Vastaanotto- ja käyttörahan tasoa alennettiin.

Vuonna 2025 indeksijäädytykset jatkuvat ja sosiaaliturvaa leikataan lisää. Esimerkiksi yleisessä asumistuessa otetaan käyttöön varallisuusraja ja enimmäisasumismenoja koskevaa kuntaryhmitystä tarkistetaan niin, että tuki pienenee osassa kunnista. Myös eläkkeensaajan asumistuessa kiristetään omaisuuden ja tulojen vaikutusta myönnettävään tukeen. Opiskelijat palautetaan yleiseltä asumistuelta asumislisän piiriin 1.8.2025.

Lisäksi esimerkiksi työllistymistä edistävän palvelun ajalta ei enää makseta korotettua työttömyyskorvausta, vanhempien luona asuvan henkilön työmarkkinatuen tasoa leikataan ja sairauspäivärahan tasoa leikataan ihmisiltä, joilla on vähintään 28 241 euron vuositulot.

6.1 Leikkausten vaikutus asiakkaiden taloustilanteeseen

Syys-lokakuun taitteessa 2024 diakoniatyöntekijät, sosiaali- ja terveysjärjestöt sekä sosiaalialan työntekijät havaitsivat työssään laajasti ihmisten toimeentulovaikeuksien kasvun. Diakoniatyössä ja sosiaalialalla vastanneet korostivat etuusleikkauksista asumiseen tehtyjä leikkauksia, järjestöt puolestaan lääkkeiden omavastuiden ja sote-asiakasmaksujen korotuksia. (SOSTE 2024.)

Kelan toimihenkilöiltä ja sosiaalityöntekijöiltä tiedusteltiin vastaavasti tammikuussa 2025, missä määrin heidän työssään on tullut vuoden 2024 aikana esiin asiakkaiden toimeentulon heikentyminen ja minkä tekijöiden he arvioivat vaikuttaneen siihen.

Vastaajien näkemykset ovat hyvin yhdenmukaiset. Kelan toimihenkilöistä ja sosiaalityöntekijöistä yhteensä 29 prosenttia kertoi asiakkaidensa toimeentulon heikentymisen näkyvän työssään paljon ja likimain yhtä usea, 30 prosenttia, katsoi sen näkyvän melko paljon. Jossain määrin taloudellisen tilanteen heikentyminen näkyy Kelan ja sosiaalityön asiakkailla 29 prosentin mielestä. Ainoastaan hieman yli kymmenesosa (12 %) toteaa, ettei asiakkaiden toimeentulotulossa ole tullut esiin heikentymistä lainkaan tai vain vähän.

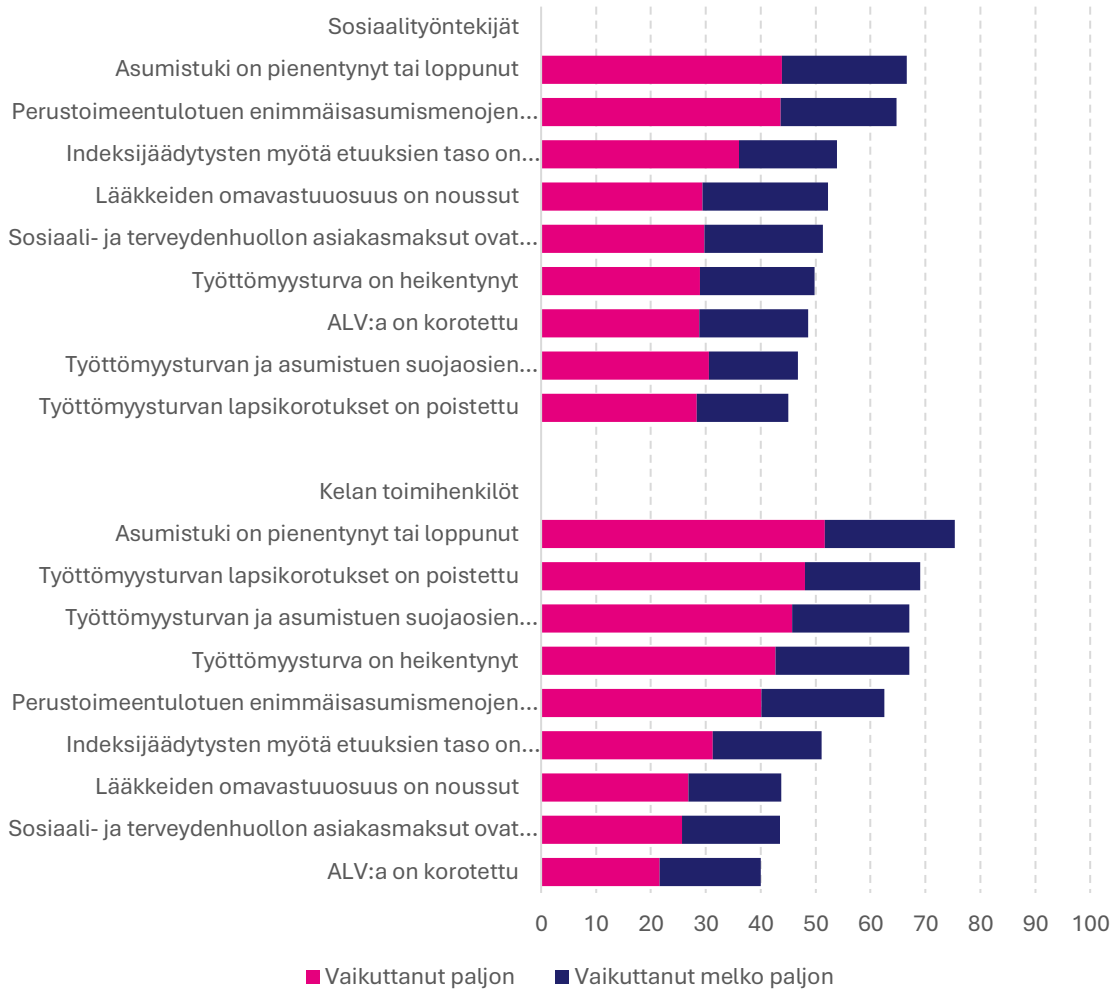
Kelan toimihenkilöiltä ja sosiaalityöntekijöiltä tiedusteltiin erikseen, missä määrin ajankohtaiset leikkaukset sosiaaliturvaetuksiin ja erilaiset maksujen korotukset vaikuttavat heidän asiakkaidensa taloudellisen tilanteen heikentymiseen. Tuloksia tarkastellaan tässä vastausasteikon ääripään vastausten (vaikuttaa paljon / melko paljon) mukaan. Koko jakauma ilmenee liitteessä 1, jossa myös kuvataan tilastollisesti merkitsevät erot Kelan toimihenkilöiden ja sosiaalityöntekijöiden välillä.

Sosiaalityöntekijät painottivat erityisesti asumiskuluja koskevia leikkauksia (kuvio 1). Asiakkaiden toimeentulon heikentymiseen katsottiin vaikuttaneen eniten asumistuen pienentymisen tai loppumisen (67 %) sekä perustoimeentulotuen enimmäisasumismenojen tarveharkinnan tiukennukset (65 %). Näitä painotti kaksi kolmasosaa sosiaalityöntekijöistä. Yli puolet sosiaalityöntekijöistä piti asiakkaidensa toimeentulon kiristymisessä merkittävänä myös etuuksien indeksijäädytyksiä (54 %), lääkkeiden omavastuuosuuden nousua (52 %) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korotuksia (51 %). Näistä etuuksien indeksikorotuksia korostettiin Kelan vastaajia selvemmin. Muiden tiedusteltujen leikkausten katsoi vaikuttaneen asiakkaidensa taloustilanteen heikentymiseen paljon tai melko paljon 45–50 prosenttia sosiaalityöntekijöistä.

Kelan toimihenkilöt pitivät selvästi eniten asiakkaidensa taloudellista tilannetta heikentäneenä leikkauksena asumistuen pienentymistä tai loppumista (kuvio 1). Tämän katsoi vaikuttaneen paljon tai melko paljon kolme neljäsosaa vastaajista (75 %). Kelan toimihenkilöt pitivät merkittävänä myös työttömyysturvan erilaisia leikkauksia. Noin kaksi kolmasosaa katsoi asiakkaidensa taloudellista tilannetta heikentäneen erityisesti työttömyysturvan lapsikorotusten poiston (69 %), työttömyysturvan ja asumistuen suojaosien poiston (67 %) ja työttömyysturvan heikentymisen (67 %). Myös perustoimeentulotuen enimmäisasumismenojen tarveharkinnan tiukennuksia pidettiin laajalti (64 %) asiakkaiden toimeentuloa kiristävinä. Muiden tiedusteltujen leikkausten arvioi heikentäneen asiakkaidensa taloudellista tilannetta paljon tai melko paljon 40–51 prosenttia vastaajista.

Kelan toimihenkilöt painottivat asiakkaillaan selvästi sosiaalityöntekijöitä enemmän työttömyysturvaan tehtyjä leikkauksia: työttömyysturvan heikentymistä, lapsikorotusten poistoa sekä työttömyysturvan ja asumistuen suojaosien poistoa. Jossain määrin sosiaalityöntekijöitä enemmän korostuivat myös asumistuen pienentymisen tai loppumisen kielteiset vaikutukset asiakkaiden toimeentuloon.

Vastaajien painotuserot kertovat pitkälti siitä, millaisia asioita Kelan etuuskäsittelyssä ja sosiaalityössä käsitellään eniten, ja millaista asiakastietoa ja välineitä eli erityisesti etuuksia työssä on käytettävissä.



Kuvio 1. Etuusleikkausten ja eräiden maksujen korotusten arvioitu vaikutus asiakkaiden taloudellisen tilanteen heikentymiseen.

| KUVIO 1: JAKAUMATIEDOT | Vaikuttanut paljon | Vaikuttanut melko paljon |
|---|--------------------|--------------------------|
| Sosiaalityöntekijät | | |
| Asumistuki on pienentynyt tai loppunut | 43,8 | 22,8 |
| Perustoimeentulotuen enimmäisasumismenojen tarveharkintaan on tehty tiukennuksia | 43,6 | 21,1 |
| Indeksijäädysten myötä etuuskien taso on jäänyt jälkeen elinkustannusten noususta | 36 | 17,9 |
| Lääkkeiden omavastuuosuus on noussut | 29,4 | 22,8 |
| Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut ovat nousseet | 29,7 | 21,6 |
| Työttömyysturva on heikentynyt | 28,9 | 20,9 |
| ALV:a on korotettu | 28,8 | 19,8 |
| Työttömyysturvan ja asumistuen suojaosien poiston takia osa-aikatyön vastaanottaminen ei ole enää taloudellisesti kannattavaa | 30,6 | 16,2 |
| Työttömyysturvan lapsikorotukset on poistettu | 28,4 | 16,6 |
| Kelan toimihenkilöt | | |
| Asumistuki on pienentynyt tai loppunut | 51,7 | 23,7 |
| Työttömyysturvan lapsikorotukset on poistettu | 48 | 21,1 |
| Työttömyysturvan ja asumistuen suojaosien poiston takia osa-aikatyön vastaanottaminen ei ole enää taloudellisesti kannattavaa | 45,7 | 21,4 |
| Työttömyysturva on heikentynyt | 42,7 | 24,4 |
| Perustoimeentulotuen enimmäisasumismenojen tarveharkintaan on tehty tiukennuksia | 40,1 | 22,4 |
| Indeksijäädysten myötä etuuskien taso on jäänyt jälkeen elinkustannusten noususta | 31,3 | 19,8 |
| Lääkkeiden omavastuuosuus on noussut | 26,8 | 16,9 |
| Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut ovat nousseet | 25,7 | 17,8 |
| ALV:a on korotettu | 21,6 | 18,4 |

Osa vastaajista nosti avovastauksissaan esille vielä jonkin muun leikkauksen, joka on vaikuttanut asiakkaiden taloustilanteen heikentymiseen viime vuoden aikana. Näitä vastaajia oli 35. Vastauksista piirittyy huolestuttava kuva pienituloisten ihmisten arkeen, jossa taloudellinen tilanne on lyhyehkössä ajassa kiristynyt hyvin monenlaisten toimien seurauksena. Näitä ovat olleet yleisten elinkustannusten nousu, verotukselliset ratkaisut, Kelan lukuisiin etuuksiin tehdyt kiristykset ja samanaikaiset hyvinvointialueiden tiukentuneet käytännöt tai nousseet maksut.

Sosiaalityöntekijät toivat avovastauksissaan esille erityisesti hyvinvointialueiden kiristyneet käytännöt. Esimerkkeinä mainittiin tiukennukset täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen sekä omaishoidontuen myöntämisessä, nuorten harrastustuen lopettaminen ja turvapalvelujen muuttuminen kaikille maksulliseksi. Sosiaalityössä näkyvät myös maahanmuuttajia koskevaan lainsäädäntöön tehdyt kiristykset.

Kelan toimihenkilöt mainitsivat useimmiten kuntoutusta koskevat leikkaukset, kuten kuntoutusrahan leikkaukset ja indeksijäädytykset, eläkeläisiltä poistetun alennuksen kuntoutuspalveluista ja varsinaisen kuntoutuksen palvelujen, keston tai kertojen vähentämisen.

Molemmat vastaajatahot kiinnittivät huomiota korkeisiin elinkustannuksiin. Vastauksissa mainittiin myös muun muassa aikuiskoulutustuen lopettaminen, sairauspäivärahaan tehdyt leikkaukset, kansaneläkkeen maksun lopetus ulkomaille, kotitalousvähennyksen kiristykset ja jälkihuollon yläikärajan laskeminen.

6.2 Toimeentulon heikkenemisen vaikutukset asiakkaiden arkeen

Sosiaalityöntekijöiltä ja Kelan toimihenkilöiltä pyydettiin arvioita, millaisia vaikutuksia toimeentulon heikkenemisellä on ollut asiakkaiden elämään. Vastaajat saivat valita enintään viisi keskeisintä vaikutusta annetuista vaihtoehdoista. Lisäksi oli mahdollisuus kuvata tilannetta avovastauksessa.

Sosiaalityöntekijät ja Kelan toimihenkilöt olivat yksimielisiä kolmesta asiakkailtaan eniten näkyvästä taloudellisen tilanteen heikkenemisen seurauksesta (taulukko 1). Selvästi eniten asiakkaiden tilanteessa kuvataan näkyvän huolen, ahdistuksen ja stressin lisääntyminen. Näin vastasi 67 prosenttia sosiaalityöntekijöistä ja vielä useampi, 77 prosenttia, Kelan toimihenkilöistä. Seuraavaksi yleisimmin huomiota kiinnitettiin toimeentulo-ongelmien seurauksena syntyviin vuokratilanteisiin ja häätöihin sekä ylivelkaantumiseen ja maksuvaikkeuksiin. Näitä seurauksia havaitsi yli puolet kaikista vastaajista.

Viiden keskeisimmän seurauksen joukossa molemmilla vastaajatahoilla olivat lisäksi varojen puute ruokaan ja lääkkeiden hankintaan. Sosiaalityössä huomiota kiinnitettiin erityisesti ruoka-avun tarpeeseen, Kelassa puolestaan ruuasta tinkimiseen.

Asumistuen ja toimeentulotuen asumisen tukea koskevat kiristykset näkyvät tuloksissa selkeästi. Vuokratilanteiden ja häätöjen ohella runsas kolmasosa kaikista vastaajista toi esille pakkomuutot edullisempaan asuntoon. Noin kolmannes vastaajista katsoi toimeentulon heikentymisen johtavan siihen, etteivät asiakkaat selviydy yllättävistä menoista.

Sosiaalityöntekijät nostivat muita vastaajia enemmän esille lasten tilannetta, lasten oireilun ja pahoinvoinnin lisääntymisen ja lasten harrastuksista luopumisen. Sosiaalityössä korostuivat vaikutuksista lisäksi hieman Kelan vastaajia enemmän asunnottomuus ja päihteiden käytön lisääntyminen. Kelan toimihenkilöt korostivat puolestaan voimakkaammin asiakkaidensa luottamuksen heikentymistä tulevaisuuteen, sen mainitsi yli kolmannes. Muita taloudellisen tilanteen seurauksia valittiin harvemmin.

Taulukko 1. Taloudellisen tilanteen heikentymisen keskeisimmät vaikutukset ihmisten arkeen (sai valita enintään viisi).

| Sosiaalityöntekijät (n=533) | % | Kelan toimihenkilöt (n=484) | % |
|---|----|---|----|
| Huoli, ahdistus ja stressi lisääntynyt *** | 67 | Huoli, ahdistus ja stressi lisääntynyt *** | 77 |
| Vuokrat ja hädät | 56 | Vuokrat ja hädät | 54 |
| Ylivelkaantuminen ja maksuvaikeudet | 54 | Ylivelkaantuminen ja maksuvaikeudet | 52 |
| Ruoka-avun tarve *** | 48 | Ei varaa lääkkeisiin | 42 |
| Ei varaa lääkkeisiin | 42 | Ruoasta tinkiminen * | 35 |
| Pakkomuutto edullisempaan asuntoon | 35 | Luottamus tulevaisuuteen heikentynyt *** | 35 |
| Ei selviydy yllättävistä menoista | 31 | Pakkomuutto edullisempaan asuntoon | 34 |
| Ruoasta tinkiminen * | 29 | Ei selviydy yllättävistä menoista | 34 |
| Lasten oireilu tai pahoinvointi *** | 23 | Ruoka-avun tarve *** | 28 |
| Luottamus tulevaisuuteen heikentynyt *** | 21 | Lasten oireilu tai pahoinvointi *** | 13 |
| Lasten harrastuksista luopuminen *** | 15 | Ei varaa hakeutua lääkäriin | 12 |
| Asunnottomuus ** | 13 | Päihteiden käyttö lisääntynyt * | 9 |
| Päihteiden käyttö lisääntynyt * | 12 | Lasten harrastuksista luopuminen *** | 8 |
| Ei varaa hakeutua lääkäriin | 10 | Asunnottomuus ** | 8 |
| Ei varaa liikkua kotoa minnekään | 9 | Ei varaa liikkua kotoa minnekään | 7 |
| Ei varaa vapaa-ajan tai loman viettoon kodin ulkopuolella | 6 | Ei varaa vapaa-ajan tai loman viettoon kodin ulkopuolella | 6 |
| Sosiaalisista kontakteista vetäytyminen | 5 | Sosiaalisista kontakteista vetäytyminen | 3 |
| Ei varaa älypuhelimeen, tietokoneeseen tai liittymiin | 3 | Ei varaa älypuhelimeen, tietokoneeseen tai liittymiin | 3 |

Erot sosiaalityöntekijöiden ja Kelan toimihenkilöiden vastausten kesken: *** tilastollisesti erittäin merkitsevä ero, ** tilastollisesti merkitsevä ero, * tilastollisesti melkein merkitsevä ero.

Osa vastaajista toi avovastauksissaan esille muita toimeentulon heikkenemisestä havaitsemiaan seurauksia asiakkaidensa elämässä. Toimeentulon kiristyminen vaikuttaa hyvin monella tapaa. Yleisimmin vastaajat totesivatkin, että olisivat voineet ”raksittaa” kaikki kysymyksen vastausvaihtoehdot.

Vastaajat kiinnittivät huomiota erilaisen ongelmakäyttäytymisen lisääntymiseen. Kelan asiakaspalvelussa esille nostettiin itsetuhoisten puheiden ja peliriippuvuuksien lisääntyminen sekä paikoin stressin purkaminen asiakaspalveluun. Sosiaalityöntekijät toivat puolestaan esille, että työikäisten toimeentulon kiristyminen voi näkyä ikääntyneiden kaltoinkohteluna.

”Itsemurha-puhe on lisääntynyt huomattavasti, tulee usein puheeksi juuri näissä tilanteissa, kun esim. asumistukea on leikattu ja huoli taloudellisesta tilanteesta on tullut isona ja yllättävänä tilanteena eteen. Myös puhe siitä, että pitää ehkä alkaa varastaa ruokaa on lisääntynyt.” (Kelan toimihenkilö)

”Ikäihmisten omaisten taloustilanteiden vaikeutuminen näkyy ikäihmisten elämässä mm taloudellisenä ja muunkinlaisena kaltoinkohteluna.” (sosiaalityöntekijä)

Toimeentulon heikkeneminen kaventaa myös valinnan- ja toiminnanmahdollisuuksia. Perheillä ei välttämättä ole aitoa mahdollisuutta valita esimerkiksi lapsen kotihoidon ja työhön paluun välillä. Elämä voi toisilla puolestaan kapeutua entistä enemmän kotiin, jolloin toimintakyky heikkenee. Toisaalla kaikilla ei ole enää varaa hankkia edes tarpeellisia lääkäri- tai siivouspalveluja. Julkisen tarjoaman kotihoidonkin maksut voivat olla liikaa. Tiukentuva toimeentulo voi aiheuttaa luottamuspulaa yhteiskuntaa kohtaan ja näköalattomuutta oman elämäntilanteen kohentamiseksi. Vastaajat toivat esimerkkinä etenemisen pienten työpanosten kautta vähitellen kohti kokopäivätyötä.

”Asiakkaat kertovat, että eivät selviä omista elinkustannuksistaan jäädessään esimerkiksi vanhempainpäivärahalle ja ovat kertoneet, että eivät voi tämän vuoksi pitää vanhempainrahapäiviä, koska ei ole taloudellisesti mahdollista tehdä niin.” (Kelan toimihenkilö)

”Koetaan, ettei ole varaa ottaa vastaan tarvittavia palveluita (kotihoito, kotiapu, siivous).” (sosiaalityöntekijä)

”Kun ei ole varaa tehdä mitään eikä lähteä mihinkään, niin jatkuva kotonaolo pahentaa ongelmia ja huonontaa kuntoa. Toimintakyky laskee, kun tingitään lääkkeitä ja terveydestä ja hakeutumisesta lääkäriin.” (sosiaalityöntekijä)

Lisäksi vaikutuksina mainittiin muun muassa sähköjen katkeaminen ja opintojen viivästyminen.

Taloudellisen tilanteen heikentymisen vaikutuksista ihmisiin tiedusteltiin jo aiemmin, syksyllä 2024 (SOSTE 2024). Tuolloin kantaa ottivat sosiaalialalla, diakoniatyössä ja sote-järjestöissä työskentelevät. Sosiaalialan työntekijöiden vastaukset ovat keskeisimpien vaikutusten osalta yhdenmukaiset tammikuussa vastaavalta vastaajajoukolta saatuihin vastauksiin. Diakoniatyössä korostui työn luonteen vuoksi muita vastaajatahoja voimakkaammin ihmisten lisääntynyt ruoka-avun tarve sekä vuokratilastit ja häädot. Paikallisissa ja valtakunnallisissa sote-järjestöissä havaittiin puolestaan ihmisten huolen, ahdistuksen ja stressin kasvun ohella tinkimistä ruuasta sekä varojen puute lääkkeisiin ja yllättäviin menoihin. (SOSTE 2024.)

Syys-lokakuussa 2024 ja tammikuussa 2025 koottujen näkemysten pohjalta voi sanoa, että toimeentulon heikentymisen seuraukset ovat nähtävissä laajasti niin sosiaalialalla, Kelan asiakaspalvelussa kuin diakoniatyössä ja sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminnassa kohdatuilla ihmisillä.

Yhteenveto: Sosiaaliturvan leikkaukset heikentäneet asiakkaiden toimeentuloa

Tuloksista piirtyy huolestuttava kuva pienituloisten, etuuksista riippuvaisten ihmisten arkeen, jossa taloudellinen tilanne on lyhyehkössä ajassa kiristynyt hyvin monenlaisten toimien seurauksena. Näitä ovat olleet elinkustannusten nousu, verotusratkaisut, kiristykset lukuisiin Kelan etuuksiin ja hyvinvointialueiden tiukentuneet käytännöt tai nousseet maksut.

Kelan toimihenkilöistä ja sosiaalityöntekijöistä 59 prosenttia kertoi tammikuussa asiakkaidensa toimeentulon heikentymisen näkyvän työssään paljon tai melko paljon. Tulokset vahvistavat syksyllä 2024 diakoniatyössä, sote-alan järjestöissä ja sosiaalialalla tehtyjä havaintoja.

Asiakkaiden taloudellista tilannetta heikentävät sosiaalityöntekijöiden mukaan erityisesti asumisen tukea koskevat leikkaukset. Kaksi kolmesta sosiaalityöntekijästä korosti asumistuen pienentymistä tai loppumista sekä tiukennuksia perustoimeentulotuen enimmäisasumismenojen tarveharkintaan. Yli puolet sosiaalityöntekijöistä piti asiakkaidensa toimeentulon kiristymisessä merkittävänä myös etuuskien indeksijäädytyksiä sekä lääkkeiden omavastuun ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen nousua. Indeksijäädytyksiä sosiaalityössä painotettiin Kelan vastaajia enemmän.

Kelan toimihenkilöt painottivat asiakkaidensa taloudellisen tilanteen heikentyneen ennen kaikkea asumistuen pienentymisen tai loppumisen (76 %) vuoksi. Myös perustoimeentulotuen enimmäisasumismenojen tarveharkinnan tiukennuksia pidettiin laajalti (64 %) asiakkaiden toimeentuloa kiristävinä. Kelassa korostettiin selvästi sosiaalityöntekijöitä enemmän työttömyysturvaan tehtyjä heikennyksiä. Noin kaksi kolmasosaa katsoi asiakkaidensa taloudellista tilannetta heikentäneen työttömyysturvan lapsikorotusten, työttömyysturvan ja asumistuen suojaosien poiston ja työttömyysturvan heikentymisen.

Sosiaalityöntekijät ja Kelan toimihenkilöt tekivät yhdenmukaisia havaintoja siitä, miten heikentynyt taloustilanne näkyy asiakkailta. Selvästi eniten näkyy huolen, ahdistuksen ja stressin lisääntyminen. Näin vastasi 67 prosenttia sosiaalityöntekijöistä ja 77 prosenttia Kelan toimihenkilöistä. Yli puolet kertoi asiakkaidensa vuokratilanteista ja hädöistä sekä ylivelkaantumisesta ja maksuvaikeuksista.

Viiden keskeisimmän seurauksen joukossa molemmilla vastaajatahoilla olivat lisäksi varojen puute peruselinkustannuksiin, ruokaan ja lääkkeisiin. Sosiaalityössä huomiota kiinnitettiin erityisesti ruoka-avun tarpeeseen, Kelassa ruuasta tinkimiseen.

Asumistuen ja toimeentulotuen asumisen tukea koskevat kiristykset näkyvät tuloksissa selkeästi. Vuokratilanteiden ja hädöjen ohella runsas kolmasosa kaikista vastaajista toi esille pakkomuutot edullisempaan asuntoon.

Sosiaalityöntekijät nostivat muita vastaajia enemmän esille lasten tilannetta: lasten oireilun ja pahoinvoinnin lisääntyminen ja lasten harrastuksista luopuminen. Sosiaalityössä korostuivat vaikutuksista lisäksi hieman Kelan vastaajia enemmän asunnottomuus ja päihteiden käytön lisääntyminen. Kelan toimihenkilöt korostivat puolestaan voimakkaammin asiakkaiden psyykkistä hyvinvointia: yli kolmannes katsoi asiakkaidensa luottamuksen tulevaisuuteen heikentyneen.

Avovastauksissa vastaajat kiinnittivät huomiota erilaisen ongelmakäyttäytymisen lisääntymiseen, kuten itsetuhoiset puheet, peliriippuvuudet ja paikoin stressin purkaminen asiakaspalveluun.

Liite 1. Sosiaalityöntekijöiden ja Kelan toimihenkilöiden arviot, miten eräiden etuuksien leikkaukset ja maksujen korotukset ovat näkyneet asiakkaiden toimeentulon heikentymisessä vuonna 2024.

| | Ei lainkaan | Vain vähän | Jonkin verran | Melko paljon | Paljon | Ei osaa sanoa |
|---|-------------|------------|---------------|--------------|--------|---------------|
| | % | % | % | % | % | % |
| Asumistuki on pienentynyt tai loppunut** | | | | | | |
| Sosiaalityöntekijät | 1 | 5 | 23 | 23 | 44 | 4 |
| Kelan toimihenkilöt | 1 | 2 | 16 | 24 | 52 | 6 |
| Perustoimeentulotuen enimmäisasumismenojen tarveharkintaan on tehty tiukennuksia | | | | | | |
| Sosiaalityöntekijät | 2 | 4 | 19 | 21 | 44 | 11 |
| Kelan toimihenkilöt | 1 | 5 | 19 | 22 | 40 | 14 |
| Työttömyysturva on heikentynyt*** | | | | | | |
| Sosiaalityöntekijät | 3 | 7 | 23 | 21 | 29 | 18 |
| Kelan toimihenkilöt | 1 | 5 | 18 | 24 | 43 | 10 |
| Työttömyysturvan lapsikorotukset on poistettu*** | | | | | | |
| Sosiaalityöntekijät | 5 | 7 | 19 | 17 | 28 | 25 |
| Kelan toimihenkilöt | 1 | 6 | 14 | 21 | 48 | 11 |
| Työttömyysturvan ja asumistuen suojaosien poiston takia osa-aikatyön vastaanottaminen ei ole enää taloudellisesti kannattavaa*** | | | | | | |
| Sosiaalityöntekijät | 4 | 7 | 16 | 16 | 31 | 27 |
| Kelan toimihenkilöt | 1 | 4 | 13 | 21 | 46 | 15 |
| Lääkkeiden omavastuuosuus on noussut*** | | | | | | |
| Sosiaalityöntekijät | 2 | 8 | 25 | 23 | 29 | 13 |
| Kelan toimihenkilöt | 2 | 12 | 22 | 17 | 27 | 21 |
| Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut ovat nousseet** | | | | | | |
| Sosiaalityöntekijät | 3 | 9 | 23 | 22 | 30 | 13 |
| Kelan toimihenkilöt | 2 | 10 | 23 | 18 | 26 | 22 |
| ALV:n korotus* | | | | | | |
| Sosiaalityöntekijät | 4 | 8 | 20 | 20 | 29 | 20 |
| Kelan toimihenkilöt | 2 | 10 | 22 | 18 | 22 | 25 |
| Indeksijäädytysten myötä etuuksien taso on jäänyt jälkeen elinkustannusten noususta* | | | | | | |
| Sosiaalityöntekijät | 1 | 5 | 19 | 18 | 36 | 20 |
| Kelan toimihenkilöt | 3 | 8 | 21 | 20 | 31 | 16 |

Sosiaalityöntekijät n=529–534, Kelan toimihenkilöt n=494–497. Erot sosiaalityöntekijöiden ja Kelan toimihenkilöiden vastauksien kesken: *** tilastollisesti erittäin merkitsevä ero, ** tilastollisesti merkitsevä ero, * tilastollisesti melkein merkitsevä ero. Erot lääkkeiden omavastuuosuuksien nousussa, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuissa ja ALV:n korotuksessa selittyvät eos-vastauksilla.

Lähteet

Kela (2025a). Tietopaketti: Sosiaaliturvamuutosten seuranta. Saatavana: <https://tietotarjotin.fi/tietopaketti/1030399/tietopaketti-sosiaaliturvamuutosten-seuranta#tutkimusblogin-kirjoituksia>. Luettu 23.3.2025.

SOSTE (2024). Sosiaali- ja terveysjärjestöjen, sosiaalialan työntekijöiden ja diakoniatyöntekijöiden kokemukset ihmisten toimeentulovaikeuksista. Helsinki: SOSTE, Kirkkohallitus, Talentia. Saatavana: <https://www.soste.fi/wp-content/uploads/2024/11/Tulosityhteenvetoraportti.pdf>.